

Оглядний журнал сучасного агропромисловця

2026 №8 (241)

ВЕРНІО

20 років журналу

Виходить щомісяця. Заснований у березні 2006 р.

Микола Каплун,
генеральний директор
ОВ «ФК ЛТД»

Острів незалежності
Володарці

КОРІННЯ

Ідеальних коренів не існує

Проте їх можна сконструювати 52

Дихай, як кактус, рости, як пирій

Перспективи революцій у посухостійкості 59

До землі, як до матері, або

Про постать Семена Антонця і майбутнє України 62

КОРІННЯ

Докорінна аргументація

Закоренілі супротивники посухи 68

Олег Хоменко: «Жорсткі часи

потребують радикальних рішень» 70

Цифровий двійник ніколи не стане агрономом

Фундаментальні перешкоди на шляху
впровадження захопливої технології 73

Жовтень — час подання заявок

Компенсуватимуть придбання вітчизняних добрив 76

Хай озимина буде файна!

Складники озимого сумління 78

Пшениця без гербіцидів

Залежність від пестицидів можна подолати менеджментом 80

КОРІННЯ

Фосфорне живлення — генетичні перспективи й досвід прерій

Найперспективніший блок селекційного прогресу —
коренева архітектура 82

Моцні речі

Кожна насінина шукає комфорту

Огляд посівних інновацій 2026 року 85

Мистецтво точного копання

Куди прямує розвиток? 90

Новий рівень точного висіву 94

Дозвілля

Сіяч як символ шляхетності праці на землі

Життєва сила проти трагізму зів'ялості 96

Причорнобильщина, застигла в безмежжі

Там, де не звели обнови на місці колгоспної будови 98

Рекомендовано
до прочитання

Наші автори

Андрій Очеретко, Віра Балабух, Володимир Нагорний,
Віктор Киричок, Віктор Писаренко, Сергій Поспелов, Максим Сніжко,
Павло Писаренко, Віктор Самородов, Олександр Карпенко

До землі, як до матері, або

Про постать Семена Антонця і майбутнє України

Віктор Писаренко,
доктор сільськогосподарських наук,
професор;

Сергій Поспелов,
доктор сільськогосподарських наук,
професор;

Павло Писаренко,
доктор сільськогосподарських наук,
професор;

Віктор Самородов,
Почесний академік НААН України

Полтавський державний аграрний
університет

*Для вічності родилась
та людина, чиє ім'я
ми славимо тепер.*

Максим Рильський

Природа як співтворець добробуту

В новітній історії землеробства є постаті, чиї ідеї та практичні рекомендації не просто змінюють технології вирощування сільськогосподарських культур, а переосмислюють сам підхід до природи, землі й праці на ній. Однією з таких особистостей є Семен Антонець.

Мудрість цього чоловіка не мала меж. Ще при житті він став легендою, насамперед як талановитий керівник й організатор аграрного виробництва на Полтавщині, із закладеними в ньому ідеями планетарного масштабу. Він вдало

20 серпня 2026 року виповнився б 91 рік провіднику ідеї й автору системи органічного землеробства, засновнику ПП «Агроєкологія», Герою Соціалістичної Праці, Герою України, нашому видатному земляку, чиї наукові й виробничі досягнення ввійшли в діяльність аграрних практик багатьох країн світу і новітньої історії землеробства.

Віддаючи шану пам'яті подвижнику збереження біосфери планети і здоров'я Людини, вважаємо своїм святим обов'язком ще раз наголосити, що Семен Свиридонович любив життя, людей і землю. Тільки завдячуючи любові, наше життя перестає бути коротким епізодом, знаходить сенс, як частина вічного.

поєднував результати власних досліджень і спостережень із вітчизняним та світовим передовим досвідом, широко впроваджуючи інновації в аграрне виробництво. Тому зовсім не випадково в цивілізованому світі відоме його дітище – приватне підприємство «Агроєкологія», розроблена й апробована в ньому система органічного землеробства. Семен Свиридонович був не просто вченим-новатором, практиком, а глибоким філософом. Його підхід до землеробства був частиною світогляду, в якому природа є не ресурсом, а співтворцем людського добробуту. Семен Свиридонович був нашим сучасником, і ми сприймали його як однодумця, але талант мислителя випереджав час. Ми тоді ще не розуміли, що його філософські думки, втілені в практичні справи, прямуватимуть у далеке майбутнє.

Ставши наймолодшим на той час головою колгоспу на Полтавщині (у 29 років), упродовж життя Семен Свиридонович вивів два занедбаних господарства на широкий фарватер добробуту і процвітання. Уже 1989 року колгосп ім. Орджонікідзе, де він був головою правління, досяг показників виробництва сільськогосподарської продукції на рівні розвинутих країн Європи, а на оплату праці господарство витрачало 48% грошових надходжень. Його успіхи у виробництві ґрунтувалися на принципах: організація виробництва, інновації, дисципліна, повага до людей і Природи. При цьому він проповідував дві істини: творення добробуту людини й органічне землеробство, як основу цього добробуту. Семен Свиридонович був глибоко впевнений, що

достаток і щасливе життя людей може настати тільки при споживанні продуктів без отрутохімікатів і в здоровому для життя середовищі. Тому більше ніж половину віку він опікувався органічним землеробством, розробкою його теоретичних і практичних основ.

Створення агроєкосистем

Система органічного землеробства ґрунтується на створенні агроєкосистем, максимально наближених до природних формаций, і враховує базовий принцип розвитку Планети, оскільки виникнення життя на Землі було забезпечене двома глобальними процесами, які й зараз, і в майбутньому будуть підтримувати розвиток біосфери та життя на Землі.

До них належить фотосинтез й азотфіксація в усіх її проявах. Саме їх регулюванню найбільшою мірою і підпорядкована ця система землеробства, оскільки за її впровадження зростає питома вага природних факторів, які підвищують продуктивність рослин, екологічність продукції та її фінансовий складник. Аналізуючи систему органічного землеробства, на перший погляд, її складники можуть видатися давно відомими істинами землеробства та рослинництва, однак в органічній парадигмі Семена Антонця кожен із них наповнений синергією. Вона сприяє отриманню потенційної продуктивності рослинництва і тваринництва, які доповнюють одна одну на фоні відсутності використання будь-яких отрутохімікатів. Усе це веде до отримання не просто сертифікованої органіч-

ної продукції, а продукції світового виміру. Характеризуючи досягнення підприємства, відомий учений-грунтознавець, професор Микола Шикуча писав: «Те, що робиться в «Агроекології», явище в нашій державі унікальне. Річ не в тому, що застосовується поверхневий обробіток ґрунту (таке нині можна побачити в багатьох господарствах), а передусім у тому, що тут створена принципово нова для України наукова система мінімального втручання людини у природні ґрунтові структури, яка захищає та оберігає родючі українські чорноземи від переродження і виснаження... Автором унікальної нетрадиційної системи землеробства є відомий аграрій, засновник ПП «Агроекологія», Герой України, Почесний академік НААН України Семен Свиридонович Антонєць, який, здійснивши синтез багатьох ідей, успішно реалізував їх на практиці...».

Витоки нинішнього вуглецевого землеробства

Система органічного землеробства розпочалася з перших азів безполіцевого обробітку, а нині це самостійний напрям у землеробстві. Серед відомих систем (травопільна, контурно-меліоративна, адаптивно-ландшафтна та інших) органічна система землеробства в останні десятиліття посіла чільне місце в сучасному землеробстві.

Система ґрунтується на структурі посівних площ і сівоzmінах із багаторічними бобовими травами до 25–27%, мількому обробітку ґрунту на глибину 4–5 см без видалення кореневої системи, внесенні органічних добрив,

використанні сидеральних культур, застосуванні екологічно безпечних агротехнічних заходів, використанні мікробіологічних препаратів, упровадженні комплексу сучасних сільськогосподарських машин і механізмів. Тільки в останні роки (через чверть століття) трендом екологічної політики країн Європи стало «вуглецеве землеробство», а також «регенеративне землеробство», основні заходи яких ґрунтуються практично на тих самих чинниках і складниках, на котрі спирався Семен Свиридонович понад 25 років тому. І саме вони нині вже увійшли в рекомендації ООН як основна система ведення сільськогосподарського виробництва в умовах змін клімату, оскільки за найімовірнішого сценарію міжурядової групи експертів ООН з питань змін клімату, в найближчі 50 років клімат України ставатиме все посушливішим. Тому органічне землеробство вони рекомендують як основну систему ведення сільськогосподарського виробництва, що впливає на декарбонізацію атмосфери, зменшення нераціональних витрат води, отримання екологічно безпечної продукції для харчування людей, збереження і навіть підвищення родючості ґрунту, захист його від ерозії та зменшення опустелювання території.

Технології для ґрунту

Семен Свиридонович був переконаний, що найважливіше у сільськогосподарському виробництві – це любити ґрунт. Адже здоров'я людського організму закладене в основі харчового ланцюга в родючому ґрунті. Шеф неодноразово наголошував, що занепад єгипетської, грецької, римської та інших древніх цивілізацій розпочався саме внаслідок виснаження ґрунтів. Ґрунти не встигали відновлювати родючість, що призвело до краху великих імперій. Тому в основу розвитку людства слід ставити систему збереження і відновлення ґрунту. Потрібно усвідомити, що технології для рослин – це сьогодні, а технології для ґрунту (стійкість й адаптація до протистояння викликам геологічних й особливо кліматичних змін) – це прогнозоване завтра. Сенсу його творчої та практичної діяльності відповідають слова відомого прозаїка, філософа і поета: «Якщо хто мистецтвом своїм покаже шлях легкий та маловитратний у перетворенні всякої землі в чорнозем, то буде благодійником роду людського». Цей шлях, як показав Семен Свиридонович, полягає в інноваційних і класичних законах землеробства, які формують біоцелотичний каркас аграрної екосис-

теми. Вони ґрунтуються на дотриманні сівозміни, сівбі багаторічних й однорічних бобових трав, сидератів і покривних культур, упровадженні біотехнологічних методів захисту рослин, внесенні органічних добрив (перегною), поживних рослинних решток, мількому та чизельному обробітку ґрунту на фоні використання сучасних сільськогосподарських машин і механізмів. Проте слід це робити системно, у просторі та часі, а не спонтанно. До того ж майже без складних технічних розробок, лише завдяки хліборобській мудрості, знанням і патріотизму виконавців. Під впливом чинників органічного землеробства за роки впровадження системи вміст гумусу на полях господарства зріс на 1,57%. Особливо відчутний процес ґрунтоутворення на еродованих землях, урожайність яких за цей період практично досягла показників на рівнинних полях. У зв'язку з цим зазначимо, що для природного відновлення 1 см зруйнованого гумусного шару ґрунту необхідно 300–600 років. За Семеном Свиридоновичем органічне землеробство моделює природні процеси відтворення родючості ґрунту, а також враховує кліматично-орієнтовану структуру посівних площ, сівозміни.

На землі господарювати, а не експлуатувати

Тренд світового землеробства розвинутих країн – екологізація та збереження родючості ґрунту, оскільки в основу слід ставити системи збереження і виробництва ґрунту.

Органічне землеробство, маючи унікальну здатність поглинати значно більший залишок CO₂, ніж за інтенсивного землеробства, визначає ґрунт не тільки як союзника клімату, а і як головний елемент спроможності домагатися зменшення негативного впливу кліматичних змін, як порятунк планетарного масштабу.

«На землі потрібно господарювати, а не експлуатувати її. Землю потрібно берегти» – один із постулатів філософської мудрості хлібороба Семена Антонця. Як тут не згадати вислів древніх греків, які говорили: «Земля не стара дівка, а вічно молода та юна! Вона може бути завжди родюча, якщо її пестити й удобрювати!».

Удобрювати, звісно, органічними добривами, а не агрохімікатами, яких елліни ще не знали.

Родючості ґрунту і раціональному використанню вологи сприяють усі заходи органічного землеробства. У цій системі беззаперечною є аксіома землеробства; земля відпочиває під багаторічними

травами, а правильні сівозміни – запорука стабільності сільсько-господарського виробництва, оскільки позитивно впливають на всі важливі режими ґрунту: поживний, водний, повітряний і фітосанітарний.

Аграрна енциклопедія

Наукова і виробнича діяльність С. Антонця – це виробнича енциклопедія для студентів, спеціалістів і керівників аграрних підприємств. Тому завдання небайдужих учених агроспільноти узагальнити, зберегти й поширювати досвід ПП «Агроекологія», підвести під нього теоретичну базу, аби ним могли скористатися всі, хто працює або мріє працювати в галузі органічного землеробства. Необхідність широкого впровадження системи органічного землеробства Семен Свиридонович насамперед розглядав через призму здоров'я людей. «Поставте на перше місце людину – й тоді у нас буде й органічне землеробство, і квітуча здорова держава», – говорив С. Антоненко. Це було кредо його життя, суто філософія органічного землеробства й кредо мудреця, який проповідував вічну істину існування Людини: «До землі, як до матері, і вона віддячить».

Тренд екологічності землеробства набирає обертів. Сьогодні вже можна сказати, що посіяне Семеном Свиридоновичем насіння дає сходи та обіцяє добрий урожай. У наш час тільки на Полтавщині вже на понад чверті орних земель господарства працюють з використанням прийомів органічної системи й ще багато землевласників торують шлях до цієї мети.

У сучасному агробізнесі органічне виробництво є символом відповідального підприємництва, якісної продукції та сталого розвитку суспільства. Для його впровадження, говорив наш лідер, потрібні знання і патріотизм виконавців.

Отже, Семен Свиридонович один із перших у світі змінив відношення до природної родючості ґрунту, вилучивши штучні елементи й повністю зорієнтувавшись на органічному землеробстві й виробництві екологічно безпечних продуктів харчування. Теорія і практика вказаної системи землеробства й нині викликає повагу внаслідок збереження земель і розширення асортименту екологічно безпечних продуктів харчування, а сповна вона буде оцінена вдячними нащадками. Це кредит знань і досвіду майбутнім поколінням. Тому Семена Свиридоновича сміливо можна називати пророком сучас-

ного землеробства, подвижником збереження біосфери планети й здоров'я людини, який дивився у майбутнє та вчив, як треба по-новому господарювати, щоб майбутні покоління були щасливими.

Зв'язок поколінь

Впровадивши на всій площі господарства систему органічного землеробства, ПП «Агроекологія» працює ритмічно й стабільно, забезпечуючи робочі місця та заробітну плату більш як чотирьомстам працівникам. Вчасно виплачується орендна плата за землю. Успішно виконується державна програма розвитку сільських територій. У селах, на землях котрих працює підприємство, створено всі умови для гідного проживання: діють школи, дитячі садки, магазини, лікувальні заклади, пекарня, млин, олійниця, церкви. Введений в експлуатацію міжнародний науково-методичний центр органічного землеробства. Попри всі негаразди, нинішня «Агроекологія» на чолі з Антоніною Семенівною та Глібом Віталійовичем успішно продовжує справу Семена Свиридоновича – розвиває її, зберігаючи цінності й формуючи водночас нові високі стандарти розвитку господарства.

У зв'язку з необхідністю дальших кроків у розвитку цієї системи землеробства 2015 року за ініціати́ви С. Антонця було відновлено роботу Полтавського товариства сільського господарства (1865–1914 рр.), яке свого часу сприяло піднесенню сільського господарства Полтавської губернії та його першим президентом був обраний Семен Свиридонович.

Історія спілки – це живий літопис, історія людських вчинків, моральних і наукових перемог, це історія вибору й відданості обраному шляху.

Девіз товариства – «Здорова земля – здорова людина», головна мета – розвивати органічне землеробство, досліджувати, пропагувати й впроваджувати органічні технології, сприяти відкриттю нових ринків і міжнародних зв'язків, формувати культуру споживання екологічно безпечної продукції.

Актуальність наукових досліджень і практичних рекомендацій учених товариства значно зростає внаслідок зміни клімату, оскільки збільшується важливість проблем вологозабезпечення та родючості ґрунту. На це постійно звертав увагу і Семен Свиридонович. Зберігати вологу і підвищувати родючість ґрунту – це вищий рівень землеробства, тим більше органічного.

І тому, віддаючи належне всім, хто намагається працювати, не завдаючи шкоди землі й довкіллю, ще краще починаєш розуміти наскільки унікальним і потрібним людству є досвід С. Антонця. Створена ним модель органічного землеробства є яскравою сторінкою в новітній історії землеробства України та світу, шляхом до життя людини в гармонії з природою. Знаний біолог, академік Національної академії наук України Костянтин Ситник писав: «На землях між Ворсклою і Псьом С. Антонєць створив величезне господарство «Агроекологія», сама назва і філософія якого свідчить про його природоохоронні засади, що дає не лише перспективу українському народу, а й надію всьому людству гідно відповісти на суворі виклики, що їх кидає нам ХХІ століття».

«На таких тримається собор духовності, – стверджував Борис Олійник. – На таких тримається наш Світ».

Творча і практична діяльність Семена Свиридоновича спрямована на формування іміджу України у світі як країни органічного землеробства, формування нового світогляду людства по відношенню до землі, як основного багатства збереження планети, виробництва екологічно безпечної продукції і на цій основі – збереження здоров'я людства.

Наслідком такої роботи може стати нова економічна модель суспільства й тому, на наш погляд, майбутнє заможної європейської України залежить від постатей масштабу Семена Антонця – людей, які не лише прогресивно мислять, а й діють, залишаючи по собі глибокий слід в історії суспільства. □